

Minna Mäenpää
Kuva Viivi Huuskonen

Kotimainen ratsukasvatus nosteessa

Suomen Hippoksen jalostusjohtaja Minna Mäenpää piti huhtikuussa Hevoset-messuilla Tampereella tiiviin puolen tunnin tietoiskun kotimaisesta ratsukasvatuksesta, nuoren ratsun polusta Suomessa sekä kertoi kasvattajille suunnatuista uusista palveluista.

Astutusluvut näyttävät ratsujen osalta positiivisilta: vuonna 2016 astutusluvut nousivat aiemmista. Hevoskasvatus on suhdanneherkkää toimintaa, mutta taloustilanteen piristyminen on selkeästi valanut uskoa hevoskasvattajiinkin.

Suomalaiset käyttävät innokkaasti tuontispermaa. Peräti 34 % ratsutammoista siemennetään tuontispermalla. Kouluratsukasvattajat ovat innokkaimpia tuontisperman käyttäjiä.

- Toisaalta Suomessa on useita laadukkaita estepuolen oreja, se selittää tätä suhdetta, Mäenpää selvittää.

Suomessa syntyvistä puoliverivarsoista noin 70 % rekisteröidään FWB-kantakirjaan. Kaikki syntyvät varsat eivät täyty FWB-kantakirjan polveutumiskaavioita, ja toisaalta osa kasvattajista haluaa rekisteröidä hevosensa ulkomaiseen kantakirjaan (esim. Hannover tai Oldenburg) mm. brändi- tai markkinointisyistä.

Varsasta kilpahevoseksi – virstanpylväitä

Suomessa nuoren hevosen ensimmäisiä etappeja matkalla urheilu-uralle ovat näyttelyt, ikäluokkakilpailut ja muut arviointi-

tilaisuudet. Näissä tilaisuuksissa hevosille paitsi tarjotaan tilaisuus oppia matkustamista ja pois kotoa olemista, niistä saadaan kerättyä myös arvokasta tietoa tilastoinnin sekä jalostusvalintojen tueksi. Maitovarsoja voi näyttää emän vierellä näyttelyssä sekä EBEF-tapahtumassa. Tamma- ja varsa-näyttelyihin ovat tervetulleita 1-3-vuotiaat nuoret hevoset sekä jalostusarvosteltavat vanhemmat tammot. Kolmivuotiaat orit viedään jo oritestiin.

Ratsujalostusliitto järjestää nuorille 2-3-vuotiaille Kyvyt Esiin-kilpailun. Uutena Suomen Hippos aloittaa nyt 3-vuotistestien järjestämisen. Tilaisuudessa arvostellaan hevosen askellajia, rakennetta sekä irtohypytyksessä esteominaisuuksia. Laatuarvostelu on nelivuotiaalle tarkoitettu tapahtuma, missä este- ja askellajivehokset arvioidaan erikseen. Laatuarvosteluun saa osallistua myös 5-vuotias varsonut tamma, koska nuorten tammojen siitokseen käyttöä halutaan kannustaa.

Suomen Ratsastajainliiton kilpailuohjelmassa on myös avoimia ikäluokkakilpailuja nuorille hevosille, RJL järjestää viisivuotiaalle oman Derbyn sekä ennakkomaksullisen Breeder's Prize-kilpailun, johon maksetut ennakkomaksut kartuttavat kilpailun pal-

kintopottia.

Suomalainen hevostalouden on siitä harvinaisessa asemassa, että Veikkauksen (aiemmin Fintoton) pelituotoista ohjataan varoja myös ratsuhevoskasvatukseen tukiin. Tätä rahaa jaetaan omistajille näyttely- ja laatuarvostelupalkintoina, 3-vuotis- sekä tammatestien ja nelivuotiaiden finaalin palkintoina.

- Tavoitteena on tukea hevosten tavoitteellista valmentamista kilpauralle, Mäenpää kertoo.

FWB:ssa korostetaan hyvää luonnetta, mutta ei suorituskyvyn kustannuksella

Jalostustoiminnassa halutaan kerätä tietoa ja arvioida sekä käytettäviä tammoja että oreja. Nuoren tammamman voi viedä tammatestiin 3-5-vuotiaana. Tavoite on saada tammalle kattava arvostelu ennen siitosuraa. Testissä arvostellaan tammamman rakenne, askellajit vapaana esitettynä, irtohypytyt, ratsain esittäminen sekä testiratsastus, joka tosin on kolmivuotiaalle vapaaehtoinen.

Vanhempina arvosteltava tamma voi osallistua perinteiseen tapaan jalostusarvosteluun tai se voidaan jalostusarvostella

LINEAARINEN PROFILOINTI

- Arviointi perustuu biologiseen asteikkoon
- Hollanti (KWPN) edelläkävijä hevosjalostuksen osalta
- Vertailutasona populaation keskiarvo
- Antaa tarkkaa dataa koko populaatiosta
- Suomessa ratsuhevosilla käytössä vuodesta 2015 alkaen
- Kehitteillä sähköinen järjestelmä datan tallentamiseen ja analysointiin

Rakennusosa	Asteikko												Rakennusosa	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L		
1) Kaulan pituus	pitä												lyhyt	
2) Kaulan paksuus	ohut												vakaa	
3) Kaulan muoto	kaareva												suora	heikon vinytti ☐
4) Käden karkaus	korkea												vakaa	pitä alapä ☐
5) Käden karkaus	korkea												lyhyt	lyhyt alapä ☐
6) Käden karkaus	korkea												vakaa	huu
7) Käden karkaus	korkea												vakaa	vakaa
8) Käden karkaus	korkea												vakaa	lyhyt ☐
9) Käden karkaus	korkea												vakaa	vakaa ☐
10) Käden karkaus	korkea												vakaa	vakaa

Suomen Hippos ry - Raviurheilun ja Hevoskasvatuksen keskusjärjestö
Finnish Trotting and Breeding Association

Hevosia on totuttu tähän asti näyttelyissä arvioimaan numeroasteikolla sen mukaan kuinka "hyvä" ja toivottu jokin rakenneominaisuus on. Lineaarinen profilointi perustuu sen sijaan biologiseen asteikkoon. Silloin ei arvioida, miten hyvä tai huono ominaisuus on, vaan verrataan yksilöä populaation keskiarvoon. Kuva Viivi Huuskonen

jälkeläistensä perusteella.

Jalostusarvosteltavat orit osallistuvat Suomessa kolmipäiväisille Oripäiville, missä niiltä arvioidaan rakenne- ja terveysominaisuuksia, ratsastettavuutta sekä muita luonneominaisuuksia. Este- ja askellajihevosilla on hieman toisistaan eroavat testit, mutta myös kouluhevosilta arvioidaan hyppyä, vaikkakin pääasiassa luonnearvioinnin tueksi.

- Rakenne- ja terveysominaisuudet ovat tietysti se tärkein lähtökohta kaikelle jalostukselle, sen jälkeen tulevat suorituskykyyn liittyvät seikat. FWB:lla korostetaan arvostelussa ratsastettavuutta ja hyvää luonnetta, koska sen halutaan palvelevan myös suomalaista ratsastajakantaa. Tätä ei kuitenkaan haluta tehdä suorituskyvyn kustannuksella, Mäenpää selvittää.

Kasvattajan nykyaikaiset apuvälineet

Ratsuhevosilla on jo pari vuotta ollut käytössä lineaarinen profilointi, joka on lähtöisin USA:sta nautajalostuksen parista. Hevosia on totuttu tähän asti näyttelyissä arvioimaan numeroasteikolla sen mukaan kuinka "hyvä" ja toivottu jokin rakenneominaisuus on. Lineaarinen profilointi perustuu sen sijaan biologiseen asteikkoon. Silloin ei arvioida, miten hyvä tai huono ominaisuus on, vaan verrataan yksilöä populaation keskiarvoon. Esimerkiksi lapaa arvioitaessa as-

teikon toisessa päässä voi olla erittäin loiva lapa ja toisessa päässä erittäin pysty – yksilön lavan kulma asettuu todennäköisesti johonkin niiden välille.

Genominen valinta, eli eläimen DNA-analyysi, tulee saamaan tulevaisuudessa paljon enemmän jalansijaa myös hevosjalostuksessa. Yksilöstä saadaan heti sen synnyttyä selvitettyä sen geeniperimä sekä perintöaineksen laatu. Menetelmä on paljon tehokkaampi kuin mikään laskennallinen indeksi, joka on aina kuitenkin vain ennuste eläimen jalostusarvosta. Genominen valinta toimii tehokkaimmin, kun DNA:sta saatu data yhdistetään perinteiseen jalostusarvosteluun, yksinään sekään ei ole vastaus kaikkiin ongelmiin.

Menetelmän hyödyt ovat kuitenkin parhaimmillaan melkoiset: valinta nopeutuu ja sukupolvien välinen aika lyhenee. Erityisesti alhaisen periytyvyysasteen ominaisuuksia ja perinnöllisiä sairauksia pystytään haarukoimaan ja esimerkiksi periytyvien sairauksien kantajat pystytään karsimaan jalostuksesta, sekä näin parantamaan hevosten terveysominaisuuksia.

Genominen valinta vaatii toki onnistuakseen valtavan määrän dataa populaatiosta, eli hevosten testausta ja yhteistyötä myös kantakirjojen välillä. Tämän mahdollistaa ratsujalostuksessa kansainvälinen WBFSH (World Breeding Federation of Sport Horses), jonka kautta pienten ratsukantakirjo-

jen on mahdollista päästä osaksi maailmanlaajuisia tietokantaa.

Uusia sähköisiä palveluja kasvattajille

Myös kotimaassa kasvattajien palveluihin - rotuun ja käyttötarkoitukseen katsomatta - on viime aikoina panostettu. Mäenpää esitteli tietoisensa päätteeksi varsojen ensimmäyntijärjestelmän Varsat.hippos.fi. Se on sivusto, minne kasvattajat voivat ilmoittaa ensimmäyntiin 0-3-vuotiaat varsansa maksutta Heppa-järjestelmän kautta.

Toukokuussa 2016 julkaistiin ensimmäinen versio uudesta jalostustietojärjestelmästä (heppa.hippos.fi/jalostus), jossa hevosenomistajien ja kasvattajien iloksi tarjotaan paljon nykyistä enemmän tietoa hevosista.

Ensimmäisenä näistä käyttäjien saataville tulee testiparitusohjelma, joka laskee myös yhdistelmän sukusiitosasteen, sekä mahdollisuus tarkastella hevosen emälän tuotantoa kootusti. Jalostustietojärjestelmään yhdistetään myös kilpailurekisterin tieto. Ravihevosilla se data on jo nykyisellään helposti saatavilla Heppa-järjestelmässä, ratsujen kilpailutietojen osalta aiotaan tehdä yhteistyötä SRL:n kilpailutietokannan kanssa.

Viivi Huuskonen